

**Ingrīda
Kariņa–Bērziņa**
Autoru darbi
nav bezmaksas
dāvanas
4. lpp.

Ilze Znotiņa
Risku vadība,
korporatīvā
krāpšana un
korupcija
10. lpp.

Ingrīda Veikša
Datorprogrammu
izmantošana
komercdarbībā
16. lpp.

Indra Aužele
Par
dalībnieku
reģistra
nodalījumu
20. lpp.

Kaspars Rācenājs
Būtiskākie
nolēmumi,
risinot
darba strīdus
27. lpp.

Sarunu procedūras
iepirkuma metodes
piemērošanas
specifiskie nosacījumi
14. lpp.

NUMURAININTERVIJA

Autoru darbi *NAV* bezmaksas dāvanas

Autortiesības var šķist grūti izprotams un „gaisīgs” jēdziens, tāpēc uzņēmēji pret šo tiesību ievērošanu reizēm mēdz izturēties neuzmanīgi. Nereti pastāv uzskats, ka internets ir kā brīvpieejas krātuve, kurā atrastos attēlus, videoklipus vai mūziku var droši izmantot savām vajadzībām. Tomēr šāda sajūta ir maldīga. Par to, kas jāņem vērā, izmantojot biznesa vajadzībām ar autortiesībām aizsargātus darbus, saruna ar **Ingrīdu Kariņu-Bērziņu**, zvērinātu advokāti, zvērinātu advokātu biroja **Raidla, Lejiņš & Norcous** partneri.

▶ **Ingrīdai Kariņai-Bērziņai** ir plaša pieredze intelektuālā īpašuma tiesībās un ar to saistītajās jomās. Viņa ir dzimusi un izglītojusies ASV, patlaban strādā Latvijā un ir pasniedzēja Rīgas Juridiskajā augstskolā, Stokholmas Ekonomikas augstskolā Rīgā, darbojas kā dažādās ekspertu grupās intelektuālā īpašuma tiesību jomā. Viņa ir arī ASV Tirdzniecības palātas Latvijā valdes locekle un viceprezidente, LR Advokātu kolēģijas, Pensilvānijas Advokātu asociācijas un Nūdžersijas Advokātu asociācijas biedre. Tāpat viņa pārstāv Latvijas Patentpilnvaroto asociāciju un ir Latvijas un Eiropas Savienības patentpilnvarotā preču zīmju un dizainparaugu lietās, ar tiesībām pārstāvēt klientus Iekšējā tirgus saskaņošanas birojā (OHIM) un ASV Patentu un preču zīmju birojā (USPTO).

Kā zināms, autortiesības ir pavisam konkrētas, ar likumu aizsargātas tiesības, kuru neievērošana uzņēmējam var beigties ar tiesāšanos, piedzītām kompensācijām, sabojātu reputāciju. Kāda ir uzņēmēju izpratne par autortiesībām Latvijā? Cik tuvu vai tālu tā ir no juridiskās realitātes, un vai uzņēmēji pievērš pietiekamu vērību šiem jautājumiem?

Par autortiesībām nereti domā vismazāk. Par tām atceras tikai tad, kad jau radusies kāda problēma. Autortiesības pēc būtības ir kas netaustāms, tāpēc grūti aizdomāties par to vērtību, taču radošo industriju pārstāvjiem – mūziķiem, māksliniekiem, filmu producentiem, rakstniekiem, žurnālistiem – ir laba izpratne par autortiesībām. Viņi saprot, ka viņu darbs ir aizsargājama vērtība.

Bieži vien uzņēmēji domā – ja kaut kas ir brīvi pieejams internetā, tad to var paņemt un izmantot savām vajadzībām. Īpaši tas attiecas uz neaizsargājamiem darbiem, kā zīmējumi, fotogrāfijas vai videoklipi. Vai ir pamats šādam patvaļīgam pieņēmumam?

Praksē nācās saskarties ar gadījumu, kas, manuprāt, ir ļoti tipisks. Latvijas uzņēmuma darbiniekam bija uzticēts sagatavot brošūru par jaunajiem produktiem. Viņš nepieciešamās fotogrāfijas atrada konkurenta mājaslapā. Manuprāt, mārketinga darbinieks nerīkojās apzināti ļaunprātīgi, bet nezina, ka tā nedrīkst. Arī uzņēmums viņa darbu tik smalki nevērtēja, necentās noskaidrot, no kurienes ir fotogrāfijas. Lielbritānijas uzņēmējs, no kura mājaslapas fotogrāfijas bija paņemtas, ieraudzīja tās brošūrā kādā lielā starptautiskā izstādē un sāka sūtīt niknas vēstules. Strīds beidzās ar to, ka Latvijas uzņēmējs atvainojās, izņēma attēlus no mājaslapas un brošūras no izplatības, izgatavoja fotogrāfijas savām vajadzībām. Šajā gadījumā pat nenācās maksāt kompensāciju. Palīdzēja tas, ka Latvijas uzņēmējs ļoti adekvāti un ātri reaģēja. Parasti puse, kuras tiesības ir pārkāptas, mēģina piedzīt kompensāciju tiesas ceļā tad, ja pārkāpējs reaģē novēloti vai pat sāk aizbildināties.

Manā praksē bija gadījums, kad klients atklāja, ka viņa par lielu naudu radītās fotogrāfijas izmanto konkurents. Apsvērām visus plusus un mīnus un nolēmām uzrakstīt pretenziju, bet netiesāties, jo Latvijas tiesu praksē zaudējumu piedziņa šādās lietās ir salīdzinoši reta. Līdz ar to paredzamais ieguvums var neatsvērt tiesāšanās izdevumus. ▶

NUMURA
INTERVIJA

► **Vai Autortiesību likums neparedz atbrīvojumu no valsts nodevas autortiesību pārkāpuma gadījumā?** Autortiesību likuma 69. pants paredz, ka autortiesību un blakustiesību subjekti (proti, darba autori) ir atbrīvoti no valsts nodevas, sniedzot tiesā prasību par tiesību pārkāpumu. Taču Civilprocesa likums paredz, ka par pieteikumu par autortiesību un blakustiesību, datubāzu aizsardzības (*sui generis*), preču zīmju un ģeogrāfiskās izcelsmes norāžu, patentu, dizainparaugu, augu šķirņu, pusvadītāju izstrādājumu topogrāfiju (intelektuālā īpašuma tiesības) pārkāpumiem un aizsardzību maksājama valsts nodeva 213,43 eiro apmērā. Tāpat prasītājam ir jāmaksā valsts nodeva, ja prasība ietver prasījumu par zaudējumu atlīdzināšanu. Nereti klāt autortiesību prasībai tiek sniegta arī prasība par negodīgu komercpraksi un, iespējams, arī citas prasības.

Kā uzņēmējam pareizi rīkoties situācijā, ja tas internetā uziet darbu, kuru tas vēlas izmantot komerciālajiem nolūkiem – mārketingam, reklāmai, mājaslapai u.tml.?

Ir elementārs princips – neizmantojiet nevienu darbu, par kura izcelsmi neesat pārliecināti! Var gadīties, ka fotogrāfija tikusi pārpublicēta neskaitāmas reizes un vairs nav iespējams izsekot tās izcelsmei. Taču tas nenozīmē, ka kādam tā nepieder un ka šis „kāds” nevar vērsties pret uzņēmumu. Korekti būs neizmantojot fotogrāfiju, kamēr tās izcelsme nav skaidra.

Bet, kā rīkoties tad, ja autordarba izcelsme ir skaidra?

Tādā gadījumā var tieši sazināties ar autoru un iegādāties tā darbu. Vēl viena iespēja, piemēram, ir fotogrāfijas pirkt fotobankās. Taču nekādā gadījumā nevajadzētu izmantot neskaidras izcelsmes darbus, jo nezināšana neatbrīvo no atbildības par iespējamu pārkāpumu.

Kā ir ar tā dēvētajiem bāreņdarbiem, kuriem autori tiešām nav nosakāmi vai atrodamī?

Latvijā pašlaik gatavojas ieviest Eiropas Savienības 2012. gada 25. oktobra direktīvu par bāreņdarbiem. Autortiesību likuma grozījumi ir tikko pieņemti Saeimā. Taču šī direktīva nav attiecināma uz komerciālu izmantošanu. Tās ideja ir palīdzēt muzejiem, bibliotēkām, arhīviem, izglītības iestādēm, sabiedriskajām raidorganizācijām, lai tām būtu vienkāršāk izmantot senākus darbus, kuriem izcelsme nav nosakāma. Organizāciju loks, kas var atsaukties uz šo direktīvu, ir ļoti ierobežots, pārsvarā tās ir kultūras un izglītības iestādes.

Kuros gadījumos uzņēmējs var būt drošs, ka viņš var izmantot darbu bez atļaujas prasīšanas tā autoram?

Autortiesību burvība ir tajā, ka autortiesību īpašniekam ir brīva izvēle noteikt, vai tas vēlas savu darbu padarīt publiski pieejamu jebkuram bez atlīdzības vai tikai pret atlīdzību, vai arī bez atlīdzības, bet ar atsauci. Ir tā saucamās *Creative Commons* licences, kurām ir vairākas pakāpes. Autors var ļaut savu darbu brīvi izmantot gan ikvienam, gan arī, piemēram, tikai izglītības iestādēm. Savukārt pazīstamais autortiesību simbols ©, kam bieži klāt pievienots autortiesību īpašnieka vārds un gadskait-

Personiskās autortiesības Latvijā ir definētas ļoti plaši. Tās ir veidotas pēc Francijas tradīcijas, kas paredz, ka no personiskajām autortiesībām nevar atteikties nekādā gadījumā.

lis, ir informatīva rakstura atsauce, kas ļauj vieglāk identificēt darba īpašnieku. Ja šī simbola nav, tiesību īpašnieks, protams, joprojām tāds paliek, bet viņam var būt mazliet grūtāk pierādīt pārkāpumu, jo pretējā pusē var mēģināt argumentēt, ka viņiem nebija ne mazākās iespējas uzziņāt, kas ir darba autors. Tas viņus neatbrīvo no atbildības, taču var samazināt izmaksājamās kompensācijas apmēru. Administratīvajās vai krimināltiesībās to varētu uzskatīt par vainu mīkstinošu apstākli.

Būtiski saprast arī atšķirību starp personiskajām autortiesībām un mantiskajām autortiesībām.

Ja uzņēmējs, piemēram, publicē savā mājaslapā fotogrāfiju, pievienojot klāt atsauci uz autora vārdu un uzvārdu, tad iznāk, ka personiskās autortiesības nav pārkāptas, taču šāda rīcība aizvien ir nelikumīga, jo ir pārkāptas mantiskās autortiesības?

Atsauces pievienošana neizslēdz mantisko autortiesību pārkāpumu. Autortiesību likuma 15. pants definē, kas ir autora mantiskās tiesības un attiecīgi kādos gadījumos tās tiek pārkāptas. Tās ir autora tiesības darbu publicēt, publicēt, raidīt, izplatīt, izpildīt, retranslēt utt. Tomēr pastāv dažas izņēmuma situācijas, kad šo darbību veikšana netiek uzskatīta par autortiesību pārkāpumu. Eiropā katras valsts nacionālajā likumdošanā ir uzskaitītas šādas izņēmuma situācijas, un Latvijā to nosaka Autortiesību likuma 19. pants. Parasti darbus atļauj izmantot izglītības nolūkiem, oficiālos pasākumos, dievkalpojumos un vēl dažās situācijās. Savukārt personiskās autortiesības Latvijā ir definētas ļoti plaši. Tās ir veidotas pēc Francijas tradīcijas, kas paredz, ka no personiskajām autortiesībām nevar atteikties nekādā gadījumā. Ir valstis, kur autors var atteikties no savām personiskajām autortiesībām. Piemēram, Somijā un Vācijā ierobežojumi personiskajām tiesībām ir noteikti programmētājiem.

Vai pēc likuma iznāk, ka pie jebkura publicēta autordarba būtu jābūt atsaucēi par šī darba autoru, vai tikai tad, ja autors to pieprasa?

Autoram ir tiesības arī neuzstāt uz atsauci. Ļoti bieži darbiem atsaucē klāt nav.

Nereti gadās situācija – uzņēmējs, kura interneta lapā ievietots ar autortiesībām aizsargāts darbs,

NUMURA INTERVIJA

aizbildinās, ka to izdarījis mājaslapas tehniskais izstrādātājs, kas jau ir cits uzņēmums, un mēģina novirzīt autora pretenzijas pie izstrādātāja.

Vai arī vēl strīdīgāks gadījums, kad, piemēram, ar autortiesībām aizsargāta fotogrāfija tiek bez saskaņošanas ar tās autoru ievietota nekustamā īpašuma sludinājumā, bet portāla īpašnieks atrunājas, ka par sludinājuma saturu atbild tā autors.

Kuram šādās situācijās ir atbildība par mājaslapas saturu – tās īpašniekam vai satura ievietotājam?

Ir Eiropas Savienības direktīva, kas ieviesta Informāciju sabiedrības pakalpojumu likumā, kas nosaka atbildības apjomu mājaslapas uzturētājam. Lai pasaulē varētu darboties tādi servisi kā *e-Bay.com*, *Amazon.com* un citi, kuros trešās puses var kaut ko ievietot, **Eiropas tiesu lietas** pastāv prakse vadīties pēc principa, ka mājaslapas uzturētājam nav pienākuma pašam aktīvi meklēt, vai lapā nav ievietots kaut kas tāds, kas pārkāpj kāda autortiesības, taču, tiklīdz ir saņemta pretenzija no tiesību īpašnieka, viņam ir pienākums reaģēt.

Vai viņiem būtu pienākums arī izsniegt autortiesības pārkāpjošās informācijas ievietotāja kontaktinformāciju, lai autortiesību īpašnieks varētu sazināties ar viņu?

Manuprāt, to viņi diez vai drīkstētu darīt. Taču saskaņā ar Informāciju sabiedrības pakalpojumu likuma 10. panta 4. daļas 5. punktu viņiem šādos gadījumos būtu pienākums likvidēt uzglabāto informāciju vai liegt tai piekļuvi.

Esmu manījusi, ka arvien biežāk dažādos Latvijas portālos parādās informācija lietotājiem, ka tie atbild par saturu, ko viņi šajos portālos ievieto, kā arī ir sniegta iespēja tiesību īpašniekiem iesūtīt pretenzijas. Manuprāt, tā ir pozitīva parādība. Uzskatu, ka lielākoties cilvēki vienkārši neapzinās, ka tas, ko viņi dara, pārkāpj kāda tiesības.

Reizēm uzņēmējos apmulsumu rada arī situācijas, kurās autors savu darbu publiskojis plašas pieejas sociālajā vietnē. Daudzi pieraduši brīvi izmantot, piemēram, *YouTube* publicētos video vai *Flickr* ievietotās fotogrāfijas. Vai šādu materiālu pārkopēšana, īpaši, ja tā notiek komerciālos nolūkos, ir atbilstoša autortiesību regulējumam?

YouTube lietotāja vienošanās paredz, ka, līdzko kāds ir ievietojis savu video šajā vietnē, cits to drīkst pārpublicēt. Tomēr pastāv risks, jo pārpublicējot ne vienmēr vari būt drošs, ka šo video bija ievietojis kāds, kuram bija tiesības to darīt. Ja šādā gadījumā izrādīsies, ka video jau sākotnēji publicēts nelikumīgi, tas diemžēl nepasargās no atbildības arī pārpublicētāju. Nav jābūt paranoiskam, tomēr veselīga piesardzība ir vajadzīga.

Bija liela tiesvedība starp *YouTube* un *Viacom*, kā arī citām kompānijām saistībā ar televīzijas seriāliem, kurus cilvēki bija ievietojuši *YouTube*. Gala iznākums bija tāds, ka patlaban *YouTube* uzlikts par pienākumu monitorēt portālā ievietoto saturu un izņemt to gadījumos, kad ir pilnīgi skaidrs, ka ir pārkāptas autortiesības.

Stingrākais un specifiskākais regulējums Latvijā, šķiet, ir mūzikai, par ko publiskajā telpā jau karsti diskutēts. Kas ir būtiskākais, kas uzņēmējam jāņem vērā, ja tas vēlas izmantot kādu mūzikas darbu, piemēram, sava produkta reklāmā vai savā mājaslapā kā fona mūziku?

Viss ir atkarīgs no tā, cik lielas pilnvaras mūzikas autori ir nodevuši saviem pārstāvjiem. Ir gadījumi, kad mūzikas autori ir deleģējuši menedžeriem vai ierakstu kompānijām tiesības atļaut izmantot savu mūziku reklāmās vai tamlīdzīgi. Ir gadījumi, kad jāsameklē paši mūzikas autori, kas iekļauj gan komponistu, gan izpildītāju, gan producentu, gan teksta autoru utt. Taču standarta līgumos ar kolektīvajām autortiesību organizācijām kā AKKA/LAA vai LaIPA šāds deleģējums diez vai ir iekļauts. ▶

► Savukārt gadījumos, kad nepieciešama kaut vai tikai atļauja atskaņot mūziku, piemēram, kafejnīcas telpās, bet mūzikas autori vispār nav zem Latvijas kolektīvo autortiesību organizāciju „cepures”, arī tad tie jāmeklē zem citām ārzemju autortiesību organizācijām, ierakstu kompānijām vai individuāli?

Nē, publiskajā atskaņojumā ir cits regulējums. AKKA/LAA iekasē autoratlīdzību (licenci) arī tad, ja konkrētais autors nav noslēdzis līgumu ar viņiem. Tālāk šī atlīdzība tiek virzīta caur analogām organizācijām ārzemēs, kamēr tā sasniedz pašu tiesību īpašnieku.

Līdzīgi kā citos autortiesību darbos, arī mūziku var izmantot bez ierobežojumiem, ja pagājuši vismaz 70 gadi pēc autora nāves?

Mūzikas izmantošanas gadījumā uzmanīgi jāvērtē, vai runa ir tikai par pašu mūziku, respektīvi, nošu partitūru, vai mūzikas ierakstu. Jo ierakstā piedalās arī izpildītāji, producenti un citi autori, laika termiņi var atšķirties. Katrā ziņā es pilnīgi noteikti neieteiktu uzņēmējiem patvaļīgi izmantot mūziku reklāmā un cerēt, ka autors to nepamanīs vai, ja pamanīs, tad viss kaut kā tiks atrisināts pēc tam. No tiesību īpašnieka puses samierināšanās vēlme būs krietni mazāka, ja viņi būs nokaitināti par to, ka ieraksts jau tiek izmantots.

Mazāk tipisks, tomēr arvien aktuālāks temats autortiesību sakarā ir dažādu konferenču, semināru, lekciju video vai audioieraksti. Vai semināri, prezentācijas, lekcijas arī ir ar autortiesībām aizsargāti darbi, kurus bez līguma nedrīkstētu pat ierakstīt?

Ar šādu situāciju esmu saskārusies augstskolā, kur pasniedz lekcijas. Augstskola vēlējas tās ierakstīt, lai padarītu lekcijas pieejamas studentiem, kas nav varējuši uz tām ierasties, kā arī reklāmas vajadzībām, lai parādītu pasaulē, cik interesanti pasniedzēji strādā. Pēc idejas jebkurš izpildījums, arī lekcija, ir autora darbs. Protams, augstskola var noslēgt tādu līgumu ar lektoru, kurš piešķir tai licenci izmantot šo izpildījumu. Tāpēc izglītības jomā es šeit neredzu lielas problēmas. Cita lieta ir dažādi maksas pasākumi – konferences, semināri, koncerti, teātra izrādes. Šeit darbojas princips, ka tiesības uz izpildījumu pieder konferences rīkotājiem vai arī pašiem lektoriem, aktieriem vai dziedātājiem. Šiem tiesību īpašniekiem ir tiesības ierobežot apmeklētāju rīcību, piemēram, aizliedzot fotografēt vai ierakstīt. Tāpat var arī atļaut šīs lietas darīt. Protams, ir cits jautājums, kā tieši notiek tiesību piemērošana – maz ticams, ka koncerta rīkotāji tiesā piedzīs zaudējumus no apmeklētāja, kurš filmējis ar *aifonu*. Tomēr apmeklētājs var tikt aicināts izslēgt savu ierīci vai atstāt zāli, ja viņš ignorē tiesību īpašnieku norādījumus.

Vai arhitekta darbu arī aizsargā autortiesības attiecībā uz tā izmantošanu citos autortiesību darbos, piemēram, fotogrāfijā, video un tamlīdzīgi?

Uz vēsturisko arhitektūru attiecas mantisko autortiesību laika termiņa ierobežojums. Man bieži jautāts, vai drīkst savas produkcijas dizainā izmantot kādus Rīgas ēkās sastopamus jūgendstila motīvus, un atbilde parasti

ir – ja kopš arhitekta un skulptora nāves ir pagājuši vismaz 70 gadi, tad noteikti drīkst. Protams, vēlams pievienot atsauci. Par arhitektūru varbūt jāiespringst mazāk, jo ir reti gadījumi, kad viena atsevišķa detaļa skaidri identificē kādu konkrētu ēku. Visbiežāk mēs redzam stilizētas lietas.

Taču kā ir gadījumā ar mūsdienu arhitektūru, uz kuru neattiecas laika termiņa ierobežojums?

Par Eiropu nezinu, taču Amerikā šādos gadījumos ir bijušas tiesu lietas, un parasti slēdziens ir viens – arhitektam, kura skaisto ēku attēlo fotogrāfijās, nav tiesību to ierobežot.

Latvijā ir izraisījies jautājums par Nacionālo bibliotēku – vai šo ēku drīkst fotografēt un šīs bildes pēc tam pārdot? **Jo izrādās, ka Nacionālā bibliotēka ir reģistrējusi trīsdimensiju preču zīmi savas ēkas veidošanai, lai aizsargātu sevi gadījumos, ja kāds vēlētos piepelnīties, sākot ražot kādas miniatūras statujas vai citus trīsdimensiju produktus ar šīs ēkas siluetu.** Taču fotogrāfija

ir divdimensiju, nevis trīsdimensiju darbs, līdz ar to uz fotografēšanu šis ierobežojums neattiecas. Turklāt papildus pastāv princips – ja ēka veido daļu no ainavas, tad nevarētu izvirzīt prasību, ka to nedrīkst attēlot. Tas pats ir gadījumā, ja, piemēram, kāds fotogrāfs veido grāmatu par Rīgu un uzņem Rīgas ielu skatus, kuros redzami veikali ar dažādām preču zīmēm skatlogos. Vai kāds var to aizliegt? Manuprāt, preču zīmju izņēmuma tiesību apjoms tik tālu nesniedzas.

Kas uzņēmējam draud par personisko autortiesību, kas – par mantisko tiesību pārkāpšanu?

Vai tās ir civilprasības tiesā, vai ir arī krimināltiesiski draudi, kā autors varētu vērsties pret pārkāpēju? **Mantisko autortiesību pārkāpums jau ir tas pats, kas zādzība veikalā. Varbūt autors var rakstīt iesniegumu policijā, nevis ķēpāties ar civilprasībām?** Latvijas Krimināllikums paredz sodus par autortiesību pārkāpumiem, taču ir vairākas atrunas. Pirmkārt, ir jābūt

nodarītam mantiska rakstura zaudējumam, kas pārsniedz 1600 eiro apjomu – šāda summa figurē tiesu praksē. Tas vairāk attiecas nevis uz mūzikas ierakstiem, fotogrāfijām vai filmām, bet programmatūru, jo šajā jomā ir reāli sasniegt minimālo pārkāpto tiesību vērtības summu, lai varētu rosināt krimināllietu. Otrkārt, darbībai jābūt tīšai. Uzņēmējam aiz nezinašanas mājaslapā ievietota autortiesību darba dēļ kriminālatbildība diez vai iestātos.

Ja pēc pretenzijas un kompensācijas pieprasījuma saņemšanas uzņēmējs nelikumīgi ievietoto autortiesību materiālu no mājaslapas izņem ārā, bet kompensāciju maksāt atsakās, vai tas nozīmē, ka viņa pārkāpumu vairs nevarēs pierādīt? Vai tomēr, ja autors ir saglabājis mājaslapas versiju, ekrānšāviņus un tamlīdzīgi, tas tiesā noderēs kā pierādījums?

Tie varētu noderēt tiesā kā pierādījums. Tas, ka bilde ir izņemta ārā, nenozīmē, ka par pārkāpumu nevarētu iestāties atbildība.

Autortiesības rodas automātiski darba radīšanas brīdī. Tiesai tas uzliek smagu nastu – iedziļināties darba radīšanas procesā, lai pārlicinātos, ka tas, kurš uzdodas par tiesību īpašnieku, patiešām tāds ir.

Reizēm tiesību pārkāpējs cer, ka tiesību īpašniekam neizdosies pierādīt autortiesības. Kādiem jābūt pierādījumiem, lai darba autors spētu pierādīt autortiesības uz savu darbu?

Autortiesībām, atšķirībā no preču zīmēm, dizainparaugiem, patentiem, nav reģistrācijas apliecības, nav nekā, kas apliecinātu tiesību apjomu ar valsts starpniecību. Autortiesības rodas automātiski darba radīšanas brīdī. Tiesai tas uzliek smagu nastu – iedziļināties darba radīšanas procesā, lai pārlicinātos, ka tas, kurš uzdodas par tiesību īpašnieku, patiešām tāds ir. Protams, ideāli, ja ir līgumisks apliecinājums, ka autoram konkrētā datumā un konkrētā vietā bija jārada darbs, piemēram, fotogrāfam jābildē pasākums. Tomēr Latvijas tiesās kā pierādījumu var iesniegt praktiski jebko – kaut e-pasta saraksti. Fotogrāfijām tie varētu būt arī bildes oriģinālfails, izejas dati, kurus reģistrē fotokamera. Kā pierādījums varētu derēt arī dati par fotogrāfijas oriģinālo publicēšanu – interneta vietnē, datums u.tml. Tāpat ir iespēja arī sniegt tiesā

mutvārdu liecību, un liecinieks uzņemas kriminālatbildību par savu liecību.

Pēc kādiem kritērijiem autori aprēķina pieprasāmos kompensāciju apjomus?

Ja prasītājs uzskata, ka viņa personiskās tiesības ir tikušas pārkāptas un tās jākompensē, viņam ir jāpierāda morālais kaitējums, kā arī jāvar pamatot summu, kuru viņš vēlētos piedzīt no pārkāpēja par personiskajām tiesībām.

Savukārt par mantiskajām tiesībām visbiežāk tiek aprēķināta zaudētā peļņa – kāda ir cena, ko pircējs būtu maksājis, šo darbu iegādājoties. Ja tirgū pastāv dažādas cenas, tad prasītājs var prasījumā ietvert augstāko cenu, kuru viņš var pamatot. Var mēģināt piedzīt arī tiesvedības izdevumus, bet kopumā Latvijā vēl nav bijušas autortiesību lietas, kurās būtu piespriestas ļoti lielas kompensāciju summas. Taču tas nenozīmē, ka tādas nevarētu būt, jo Latvijas tiesas neierobežo precedents. **Ja tiesnesis konkrētos apstākļos uzskatīs, ka prasība par kompensāciju ar sešciparu skaitli ir pamatota, tad tāda prasība arī varētu tikt apmierināta.**

Vai Latvijā ir precedenti, kad autori vērsušies tiesā par autora personisko un mantisko tiesību aizskārumu? Ar ko šie gadījumi beigušies, vai ir piespriestas kompensācijas?

Cik esam bijuši iesaistīti šādās lietās gan kā prasītāji, gan atbildētāji, pārsvarā šīs summas ir dažu tūkstošu robežās. Ārpus Latvijas šīs summas ir daudzārt lielākas. Zaudējumu aprēķinam ir jābūt saistītam ar nodarīto kaitējumu. Parasti tiesvedībā prasītā summa un piespriestā summa radikāli atšķiras. Prasītāja aprēķins bieži vien ir prasīt pēc iespējas vairāk, jo pretējā gadījumā ir sajūta, ka nedabūs neko, kā arī tāpēc, ka prasības summa jānosaka jau sākumā, iesniedzot pieteikumu.

Vēl interesanti, ka autortiesības ietver arī darbu tulkošanu. Kā tas iet kopā ar ikdienišķo praksi, kad gan mediji, gan arī uzņēmēji savās mājaslapās publicē pārtulkotus materiālus no ārzemju vietnēm?

Bieži vien raksti tiek publicēti uzmanīgā redakcijā, it kā atstādot ārzemju avotā teikto. Ja rakstu iztulkotu un burtiski pārkopētu, to bez atļaujas nedrīkstētu darīt. Vēl veids, kā izmantot materiālu un neiekulties nepatīkšanās – uzrakstīt savu komentāru par to, ko uzrakstījis kāds cits. Kopumā jāskatās, lai nebūtu tiešs tulkojums, bet pārstāstījums saviem vārdiem. Taču var gadīties, ka tiek izdarīts autortiesību pārkāpums, arī pārpublishējot tikai vienu rindkopu.

Vai autortiesību jomā ir vēl kādi neparasti robežgadījumi jeb „caurumi”, kur normatīvais regulējums nav līdz galam sakārtots?

Ne vienmēr autortiesības ir aizsargātas uz interesanta dizaina priekšmetiem, ko kāds varētu gribēt, piemēram, pārfotografēt. Maza veikaliņa īpašnieks stāstīja, ka kāds bija nofotografējis veikalā pārdodamos oriģinālā dizaina virtuļus un ievietoja bildes fotobankā. Interesants precedents, kas raisa diskusiju par to, vai arī katrs priekšmets ir aizsargājams. **B J P**

NUMURA
INTERVIJA

Ar Ingridu
Kariņu-Bērziņu
sarunājās
Ikaris Kubliņš,
portāla plz.lv
redaktors